

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „АДМИНИСТРАТИВНОПРАВНИ НАУКИ“

ЛЮБОМИР ЛАМБОВ КЮЧУКОВ

**ВЪЗОБНОВЯВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТА ПО ИЗДАВАНЕ НА ИНДИВИДУАЛНИ
АДМИНИСТРАТИВНИ АКТОВЕ**

АВТОРЕФЕРАТ

на

дисертационен труд за присъждане
на образователна и научна степен „доктор“,
Професионално направление: 3.6. **Право**
(Административно право и административен процес)

Научно жури:

проф. д-р Емилия Панайотова, доц. д-р Светла Янкулова, проф. д-р Дарина
Зиновиева, проф. д-р Райна Николова, доц. д-р Константин Пехливанов
Резервни членове: доц. д-р Капка Георгиева, доц. д-р Гинка Симеонова

София, 2023 г.

Дисертационният труд е обсъден в катедра „Административноправни науки“,
Юридически факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ и със Заповед на Ректора на СУ
„Св. Климент Охридски“ е насрочен за защита пред специализирано жури.

Материалите за защитата са публикувани на интернет страницата на СУ „Св.
Климент Охридски“ и са на разположение на интересуващите се в Библиотеката на
Юридическия факултет.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на темата

Обществените отношения, които възникват при издаването и влизането в сила на индивидуалните и общите административни актове, са ключови за административното материално и процесуално право. Законосъобразността на тези актове стои в основата на правоприложната дейност на администрацията, а чрез стабилните административни актове се създават права и задължения за правните субекти. Тази законосъобразност се презюмира, тъй като изпълнителната дейност е вторична, т.е. осъществява се въз основа, в изпълнение и в рамките на закона.

Презумпцията за законосъобразност на административните актове обаче е оборима и това ѝ качество има двойствено значение. На първо място, то е гаранция за защитата на правата и законните интереси на субектите, адресати на актовете, които не са носители на държавна власт. Освен това то е и средство за липса на противоречие между подзаконовите и законовите разпоредби, а оттам и за правилното функциониране на правната държава чрез нейните органи. Следователно контролът за законосъобразност, както преди, така и след влизане в сила на административните актове, е важен и за двете типични страни на административното правоотношение – гражданите и техните организации, от една страна, и държавата – от друга.

Възобновяването по чл. 99 и сл. от Административнопроцесуалния кодекс (АПК) е правна фигура за извънреден контрол върху влезлите в сила индивидуални (ИАА) и общи административни актове (ОАА). До момента то не е било предмет на самостоятелно детайлно научно изследване в българската правна теория. Разглеждано е обаче като производство в контекста на административния процес в широк смисъл – като едно от производствата, предвидени в Административнопроцесуалния кодекс (АПК).

Въпреки измененията в Кодекса от 2018 г., уредбата на възобновяването не бе напълно изяснена. Останаха отворени за теоретична дискуссия редица въпроси, сред които предпоставките и основанията за образуване на извънредното производство, субектите, притежаващи правомощия да го открият, сроковете и правните последици от провеждането му. Настоящият дисертационен труд има за цел да даде отговор на някои от тези въпроси, а за други – да отправи предложения за тяхното изясняване чрез промени в законодателството.

Изследването на темата за възобновяването на производствата по издаване на ИАА (и ОАА) би останало непълно, без да се разгледа сравнително с възобновяването по чл. 70 и сл. от Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН). Приликите и различията между двата вида възобновяване, общият им генезис в българската правна система и обхватът на приложното им поле също ще бъдат детайлно анализирани в труда. За да сме убедени в актуалността на изследването, ще се насочим и към съдебната практика, която също не е еднозначна относно тълкуването на някои от тези въпроси.

Всичко изброено провокира научния ни интерес да изследваме законодателството, теорията и практиката на национално и европейско ниво, свързани с възобновяването не само в общите, но и в специалните му хипотези, с намерението да допринесем за развитието на тази правна фигура.

2. Обект и предмет на изследването

Дисертационният труд представлява цялостно монографично изследване. **Обект** на научния анализ са административните правоотношения, които възникват при възобновяването на производствата по издаване на ИАА (и ОАА) като способ за извънреден контрол. Като **допълнителен обект** на изследване за целите на проследяване на историческото развитие на института и сравнителния анализ бихме определили правоотношенията в областта на административното наказване, свързани с възобновяването по ЗАНН и по други специални закони.

Предмет на изследването са разпоредбите от АПК, ЗАНН и специалните закони, които уреждат възобновяването, изчерпателно уредените основания за инициране на производството, сроковете, субектите в производствата, техните права и задължения, както и правните последици от провеждането им. Особено внимание е обърнато на статута на влезлите в сила административни актове и значението на тяхната формална законова сила според теорията и практиката. В сравнителноправен аспект предмет на изследването са и правни норми, касаещи възобновяването на административни производства в чуждестранни правни системи, някои от които реципирани в българското съвременно законодателство.

3. Цел и задачи на изследването

Дисертационният труд има за **цел** да изследва същността и характера на възобновяването като процесуалноправен институт, както и взаимодействието му с принципите на административното материално право и административния процес. Акцент се поставя, както върху общите производства по възобновяване, така и върху специалните му хипотези.

Така поставената цел се постига чрез следните **задачи**:

- анализ на понятието за индивидуални и общи административни актове, юридическата сила и правното действие на влезлите в сила ИАА и ОАА;
- определяне на приложното поле на възобновяването по АПК;
- анализ на основанията за възобновяване на административните производства по АПК;
- систематизиране на основанията в три групи – материалноправни, процесуалноправни и такива, спадащи и към двете предходни категории;
- очертаване на приликите и разликите в основанията по АПК и ЗАНН, както и на влиянието на други процесуални нормативни актове върху възобновяването – например на Гражданския процесуален кодекс (ГПК), Наказателния процесуален кодекс (НПК) и Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК);
- изследване на основните проблеми и противоречия в уредбата на възобновяването;
- предлагане на тълкувания и възможни решения за преодоляване на конкретните проблеми;
- отправяне на предложения *de lege ferenda* за изменения и усъвършенстване на законодателството.

4. Методология на изследването

За постигане на научната цел и поставените задачи в дисертационния труд са използвани общонаучните методи на познание: наблюдение, описание, сравнение, метод на научния анализ и синтез, индуктивният и дедуктивният метод.

Използвани са и методите на историческия и сравнителноправния анализ, които позволяват да се проследи развитието на регулацията на обществените отношения в областта на възобновяването, както и приликите и разликите в начина, по който то е уредено в България и в други балкански и европейски страни.

5. Практическо значение

Дисертационният труд представлява опит за подробно и пълно научно изследване на различните видове възобновяване. Ползите за практиката могат да се обобщят така:

- изследвана е националната нормативната уредба, регулираща възобновяването;
- изследвана е практиката на Върховния административен съд (ВАС), административните съдилища, както и актове на особени юрисдикции като Комисията за защита на конкуренцията (КЗК);
- изведени са някои неточности в нормативната уредба, касаеща възобновяването;
- отправени са предложения *de lege ferenda* за изменения в действащата нормативна уредба;
- направени са предложения за уеднаквяване на противоречивата съдебна практика;

6. Обем и структура на изследването

Дисертационният труд е в обем от 257 печатни страници, изчислени по стандарт, съгласно формулата „общ брой символи/1800“. Към изследването е приложена справка за използваната литература, съдържаща 104 заглавия, от които 88 на кирилица и 16 на латиница. Всички заглавия са цитирани в дисертационния труд. Направени са 338 бележки под линия.

Дисертационният труд се състои от въведение, три глави и заключение. Всяка от главите е разделена на раздели, обозначени с римски цифри, и параграфи, означени с арабски цифри. Включени са съдържание, списък на съкращенията, списък с използваната литература. Изградената структура отговаря на поставените в изследването основни задачи.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Увод

В увода се очертава темата на труда и се обосновава нейната важност. Поставят се основите на изследването, които са изградени от фундаментални за административното право и административния процес начала и понятия, и тяхната интерпретация в съдебната практика на националните съдилища, Съда на Европейския съюз (СЕС) и Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ). Представен е научният подход, който е използван за

изграждането на изложението, а именно – едновременното използване на индуктивния (от частното към общото) и на дедуктивния (от общото към частното) метод, за да бъдат обхванати всички аспекти на темата. Представена е структурата на труда и е изяснен предметният обхват на всяка глава. Очертана е целта, която авторът си поставя с изследването.

Глава първа

Понятие за възобновяване. Нормативна уредба. Историческо развитие

Раздел I. Понятие за възобновяване

В параграф първи от Раздел I, Глава първа, на настоящия дисертационен труд е разгледано понятието за възобновяване на производствата по издаване на ИАА и ОАА. Доколкото легална дефиниция за възобновяване липсва, е предложено определение, а именно че това е правен институт в административния процес, чрез който се поставя за ново разглеждане едно фактическо или правно положение, вече решено с влязъл в сила административен акт. Разглежда се всеки от компонентите на това примерно определение.

На първо място е направено разграничение между понятието „възобновяване“ като отделен вид производство и като етап от други административни производства, от една страна, а от друга – между възобновяването в административния процес и в други процесуалноправни отрасли – например в областта на наказателния процес, където това понятие също присъства.

За да се избегне дефиниране на едно неизвестно понятие с друго, е разгледано възприетото в теорията понятие за административен процес в широк и в тесен смисъл. Направен е анализ на начините, по които в административния процес в широк смисъл може да се стигне до факта на влизането в сила на административния акт – чрез производства, развиващи се, както изцяло в сферата на изпълнителната власт (безспорните производства и оспорването на АА по административен ред), така и извън нея (съдебното оспорване на АА).

С оглед вида на окончателния акт е изграден първият паралел между възобновяването по АПК и по ЗАНН – в първия случай става въпрос за правоприложна, а във втория – за правораздавателна форма на изпълнителна дейност. Затова и при възобновяването по АПК е изключено пренасянето на спора извън сферата на изпълнителната власт (освен в хипотезите на оспорване на отказ да се образува производство по възобновяване, което се разглежда в Глава втора от дисертацията), докато по ЗАНН възобновяването в общата хипотеза е подсъдно на административните съдилища. Положително е оценено разширяването на приложното поле на института извън АПК и ЗАНН, в специални закони, с уточнението, че тази тенденция не трябва да води до премахване на извънредния характер на възобновяването.

Вторият параграф на Раздел първи, Глава първа, си поставя за цел да достигне до същността на понятието за възобновяване, като разгледа взаимодействието му с принципите на административното право и административния процес, уреждащата го нормативна уредба и правните последици от производството по възобновяване.

Анализирано е преобладаващото виждане в българската правна теория за възобновяването като извънреден способ за контрол. Направен е извод за необходимост от прецизиране на хипотезите и основанията, при които един материалноправен въпрос,

решен с влязъл в сила акт, може да бъде поставен за преразглеждане. Особено внимание в този смисъл е обърнато на значението на формалната правна сила на административните актове и на силата на пресъдено нещо на съдебните актове като понятия, задълбочено изследвани в правната теория.

На следващо място, също стъпвайки на основата на теоретичните достижения на юридическата наука, трудът разглежда подробно понятието за контролна дейност и нейните видове. Това е важно, тъй като компетентният орган при възобновяването, в зависимост от вида възобновяване, може да бъде или в рамките, или извън системата на изпълнителната власт. Отправено е предложение за разграничаване между възобновяването като извънреден способ на контрол, на надзор и на проверка.

Проверка е налице, когато поради липса на по-горестоящ административен орган компетентен да разгледа искането за възобновяване е органът, издал акта. За надзор според настоящия дисертационен труд става въпрос, когато контролиращият орган, като част от системата на съдебната власт, разглежда влязъл в сила правораздавателен акт на орган на изпълнителната власт. Извънреден контрол има, когато решаващият орган в производството по възобновяване е по-горестоящият орган, разположен йерархично непосредствено над, но в същата система като органа, издал акта – т.е. по-горестоящият административен орган или по-горната съдебна инстанция. За яснота са представени примери за всяка хипотеза.

В края на параграфа, на база на предходните разсъждения за взаимодействията между органите на изпълнителната и на съдебната власт при осъществяването на контролна дейност, е направен извод за възобновяването като средство не само за преодоляването на стабилността на влезлите в сила актове, но и за допълнителното ѝ укрепване. Това заключение намира основа в разглеждането на основанията за възобновяване като предварително известни на органите допълнителни критерии за законосъобразност или като форма на превантивен контрол. Разбирането за възобновяването и като средство за превенция, освен за последващ контрол, е ново за правната теория и съдебната практика и може да се определи като теоретичен принос на дисертационния труд.

В третия параграф на Раздел първи, Глава първа, е разгледано понятието за правен принцип като общо понятие и в частност – принципите на административното материално право и на административния процес. Направена е съпоставка между принципите в чл. 2 ЗА и в чл. 4 до чл. 14 АПК. Доколкото възобновяването е процесуален институт, като отправна точка са избрани принципите, закрепени нормативно в Глава втора от АПК.

Детайлен анализ в изложението е направен на въпроса за привидното противопоставяне, в което производството по възобновяване поставя принципите на законността и истинността, от една страна, и принципа на правната сигурност, от друга. Това противопоставяне е обосновано с факта, че възобновяването представлява средство за преодоляване на формалната законова сила на административните актове. По този начин обаче се разколебава онази сигурност, която адресатите на административните актове имат в неговото действие и в устойчивостта на породените от него правни последици. Направен е извод за превес на принципа на законността като обективен принцип, важен за функционирането на правната държава и разделението на властите, над принципа на правната сигурност, който е по-субективен и се базира на еднаквото приложение на оперативната самостоятелност в сходни случаи.

Представя се обаче и друга гледна точка в контекста на възобновяването като форма

на превенция. Възприето така, институтът може да се разглежда и като средство, гарантиращо правната сигурност, доколкото допълнителните изисквания към административните органи при упражняването на техните правомощия може да спомогне за еднаквото прилагане на закона в сходни хипотези при условията на оперативна самостоятелност. Тази гледна точка е предложена като възможност за преодоляване на очертаня привиден конфликт без надделяване на едни принципи над други. Направен е финален извод за взаимно допълване за сметка на противопоставяне между тези принципи.

По-нататък са представени и други, различни от основните, но характерни за производството по възобновяване принципи – съразмерността, процесуалното равенство, служебното начало и др. Внимание е обърнато на някои от специфичните за административнонаказателните производства принципи – законоустановеност на нарушенията и на наказанията, *non bis in idem*, *reformatio in pejus* – и тяхното проявление във възобновяването по ЗАНН.

Раздел II. Историческо развитие

От параграф първи на Раздел II, Глава първа, започва историческият преглед на нормативната уредба, касаеща възобновяването. За отправна точка и начален етап на развитието на административния процес изобщо е взето приемането на първия Закон за административното правосъдие (ЗАП) от 1912 г. (отм.). Като важен факт за историята на българското административно правосъдие е открито учредяването със ЗАП на Върховния административен съд (ВАС) със седалище в София. В закона била уредена подсъдността на ВАС по административни спорове. Направено е заключение, че тук все още не може да се говори за процедура по възобновяване на административното производство, тъй като самият ЗАП определя процедурата по отмяна на окончателните решения на особените юрисдикции като касационна.

На следващо място е разгледана приетата през 1934 г. Наредба-закон за административното правосъдие (НЗАП) (отм.). Отчетена е появата за пръв път на двуинстанционност на административното производство.

Във втория параграф на Раздел II, Глава първа от дисертационния труд, са разгледани социално-политическите промени в българската държава след 1944 г. като начало на втория етап в историческото развитие на административния процес. Отделено е внимание на установената в този период теория за единство на властта, разделена на три функции – законодателна, изпълнителна и съдебна.

Като позитивен в историческото развитие на българското административно право и процес е отчетен фактът на приемането на Гражданския процесуален кодекс (ГПК) от 1952 г. (отм.), където за пръв път е уреден институтът „преглед по реда на надзора“ – възможност за извънредно преразглеждане на влезли в сила административни актове.

Акцент се поставя върху основателната критика в българската правна теория за фрагментарната уредба на административния процес, благодарение на която се заражда идеята за неговата кодификация. Като следваща положителна стъпка е коментирано приемането на Закона за административното производство (ЗАП) от 1970 г. (отм.). В труда се критикува механичното препращане на ЗАП от 1970 г. (отм.), а по-късно и на ЗАП от 1979 г. (отм.), към основанията за „преглед по реда на надзора“ в ГПК. Отчетено е обособяването на възобновяването като самостоятелна правна фигура за първи път в

Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН) от 1969 г. и значението му за развитието на института в административния процес.

В последния параграф на втория раздел на Глава първа е обобщен съвременният етап от историческото развитие на възобновяването – от 10.11.1989 г. до наши дни, в контекста на установяването с Конституцията на Република България от 1991 г. на демократична форма на управление и завръщането към принципа на разделение на властите като фундаментален за модерната европейска правова държава. Позитивна оценка е дадена на кодификацията на българския административен процес с приемането през 2006 г. на АПК и уреждането на възобновяването като самостоятелен институт в кодекса.

Раздел III. Възобновяването в други правни системи

Параграф първи на третия раздел от Глава първа разглежда в сравнителноправен аспект възобновяването на производствата по издаване на ИАА в правни системи на държави членки на ЕС от Западна и Централна Европа. По-конкретно внимание е отделено на нормативната уредба в Германия, Италия, Испания и Полша. Изследвани са прилики и разлики между възобновяването в България и в посочените държави, като са отчетени някои законодателни решения, реципирани от техните правни системи.

Във втория параграф от Раздел III, Глава първа, насочваме вниманието към възобновяването в правния ред на държави от Балканския полуостров, като за примери са посочени Сърбия и Гърция. Отчетени са особености в приложното поле на производството, основанията и компетентните да преразглеждат влезли в сила актове органи в двете страни. Ползата от този сравнителноправен анализ е, че той става основа за отправяне на конкретни законодателни предложения към българския законодател в Глава втора на дисертацията.

Глава втора Възобновяването по АПК

Раздел I. Приложно поле

В първия параграф на Раздел I на Глава втора от дисертационния труд е посочена, на първо място, нормативната уредба на производството по възобновяване на издаването на ИАА и ОАА. Основен фокус на изследването са чл. 99 и сл. АПК. Направено е разграничение между липсата на съдебно оспорване на влезлия в сила акт като отрицателна процесуална предпоставка за образуване на производството и основанията за възобновяване, приложими единствено при наличието на тази предпоставка.

На критика са подложени, от една страна, липсата на единна дефиниция на понятието „административен акт“, а от друга – пропускът на законодателя да актуализира правната уредба на възобновяването след мащабните промени в АПК от 2018 г., в сила от 2019 г. Подробно е анализирана възможността на лицата, осъществяващи публични функции, и на организациите, предоставящи обществени услуги, да издават АА, но и тяхната фактическа невъзможност да бъдат решаващи органи в производството по възобновяване на издаването на същите. Причината е, че те не са носители на административна власт в тесен смисъл, а само на някои изрично предвидени в закон

публичноправни правомощия, които им се прехвърлят с конкретно нормативно определена цел. Оттам те и не могат да упражняват правозащитна форма на изпълнителна дейност, каквато е дейността на компетентния орган в производството по възобновяване. За яснота са представени примери за такива хипотези. Извън приложното поле на възобновяването според дисертационния труд остават административните актове, чието издаване е резултат от образуването и развитието на производство. Такива са например устните и конклюдентните АА.

С оглед на направения анализ относно приложното поле са направени предложения *de lege ferenda* за прецизиране на нормативните текстове, уреждащи възобновяването, така че те да отразяват актуалните разбирания за понятието „административен акт“. За отправна точка е взета конструкцията на чл. 70 ЗАНН, като разпоредба, отразяваща актуалната законодателна техника.

За пълнота на изложението е разгледано и производството по издаване на общи административни актове. Стига се до заключението, че по отношение на онези ОАА, издадени без предхождащи ги процесуални действия (напр., устните и конклюдентните), също не могат да се приложат разпоредбите на чл. 99 и сл. АПК.

Вторият параграф на Раздел първи, Глава II от дисертацията, се фокусира върху онези АА, които не подлежат на преразглеждане по реда на Глава седма от АПК след влизането си в сила. Като пример за такива актове са посочени лицензионните актове и ревизионните актове, уредени в специални закони и подлежащи на изменение и/или отмяна след влизането си в сила на уредени в тези специални закони основания.

В третия параграф внимание се отделя на една особена категория АА – решенията за налагане на финансови корекции по чл. 74 ЗУСЕФСУ. Макар и тяхната нормативна уредба да е изведена извън АПК в специален закон, относно възобновяването чл. 74 ЗУСЕФСУ препраща към основанията и реда, предвидени в Кодекса. На критика е подложено решението на законодателя актът за налагане на финансова корекция да може да се измени единствено в смисъл на увеличение на размера ѝ. Тази постановка противоречи на уредените в АПК възможности решаващият орган да остави в сила акта, да го измени или отмени като краен резултат от възобновяването. Предложено е да се изясни това противоречие или чрез пълно препращане към АПК, или чрез създаването на изцяло самостоятелен ред за изменение на тази категория актове в специалния закон, без връзка с кодекса.

Раздел II. Производство по възобновяване по реда на Глава седма от АПК

Първият параграф на Раздел II, Глава втора от дисертационния труд, въвежда в производство по възобновяване по реда на Глава седма от АПК. Разгледани са субектите, които могат да започнат извънредно преразглеждане на влезлия в сила административен акт, определени в чл. 100 АПК. Акцент е поставен върху измененията в Конституцията на Република България, в сила от 22.12.2023 г., и по-конкретно върху правомощията на прокурора в производството по възобновяване. Разглежда се и възможността за подаване на предложение за възобновяване от омбудсмана, както и за започване на производството от самия административен орган по силата на служебното начало. Обсъдена е диференциацията между органите, които могат да започнат производството, с оглед на основанията по чл. 99, т. 1-7, а именно че по т. 2-7 инициращи субекти могат да бъдат и страните в производството. Към кръга от субекти с активна процесуална легитимация са

разгледани и третите лица, за които актът има действие, но не са били страни в производството. Отправено е предложение *de lege ferenda* за прецизиране на действащата разпоредба на чл. 101 АПК, като е обърнато внимание на разликата между юридическо действие и правна сила на един АА.

Вторият параграф на Раздел II, Глава втора, се отнася до сроковете за започване на производството. Направена е положителна оценка на преклузивния характер на сроковете за възобновяване с оглед запазване на извънредния характер на производството. Даден е отговор на въпроса защо максималният едногодишен срок за отмяна на влязъл в сила акт не засяга правата на заинтересованите лица и не представлява законодателен пропуск.

В третия параграф на раздела са обсъдени правомощията на решаващия орган в производството. Анализирани е разпоредбата на чл. 103, ал. 3 АПК, която приравнява отказа за възобновяване не на административен акт, а на отказ да се образува производство по издаване на акт. Чрез цитиране на съдебна практика и извеждане на заключения от нея е аргументирана основателността на това законодателно решение. Като пример за реализацията на принципа на служебното начало е изведено правомощието на решаващия орган да конституира страните в производството. На критика е подложена разпоредбата на чл. 105 АПК, касаеща правата на третите добросъвестни лица, придобити по силата на акта. Обоснована е неточността на действащата редакция на нормата, която няма как да се приложи на практика във всички случаи на изменение или отмяна на влязъл в сила акт. Твърдението е подкрепено с примери. Накрая са изведени правомощията на решаващия орган при приключване на производството – да издаде нов акт или да откаже издаването му.

Раздел III. Основания за възобновяване

В Раздел III на Глава втора от дисертационния труд са детайлно разгледани основанията за възобновяване по чл. 99, т. 1-7 АПК. Те са разделени в три групи – материални, процесуални и основания, имащи, както материални, така и процесуални аспекти. Това деление е ново за българската правна теория, затова може да се счита за принос на дисертацията.

Първият параграф на Раздел III, Глава втора, е посветен на материалните основания. Това са тези пороци на влезлия в сила акт, които водят до неговата материална незаконосъобразност. Доколкото понятието „материална незаконосъобразност“ е разгледано подробно в юридическата литература и в съдебната практика, е направен кратък преглед на различните теории относно понятието, използвани за основа на предложената диференциация. Поради изричното препращане на чл. 99, т. 1 АПК към чл. 146, т. 1-5 АПК в групирането на основанията са включени и тези за оспорване на АА в редовната контролна фаза. Те обаче са разгледани през призмата на възобновяването – а именно наличието на коя от хипотезите по чл. 146, т. 1-5 АПК може да бъде основание за отмяна или изменение на вече влязъл в сила акт поради материална незаконосъобразност.

Основанието по чл. 99, т. 2 АПК е следващото, причислено към групата на материалните основания. Изяснено е чрез тълкуване на практиката на ВАС понятието „новост“ на фактите и обстоятелствата, които трябва да са настъпили, за да бъде реализирана хипотезата. Направен е сравнителноправен анализ на основанието с неговите проявления в други правни системи – немската, полската и сръбската.

Последното основание, анализирано в първия параграф на Раздел III, е това по чл.

99, т. 4 АПК. То се състои от три хипотези в две предложения. Всяка от трите хипотези е разгледана самостоятелно.

Вторият параграф на Раздел III, Глава втора, се фокусира върху процесуалните основания – това са такива пороци на влезлия в сила акт, до които се е стигнало в резултат от допуснати нарушения в процедурата по издаването му. Направена е диференциация между съществено и несъществено процесуално нарушение в контекста на чл. 146, т. 3 АПК, като за основа отново са взети тълкуванията на съдебната практика. На критичен анализ са подложени някои разбирания, възприети в решения на ВАС, относно липсата на надлежно уведомяване на адресатите като процесуално нарушение и неговата същественост.

Следващото основание за възобновяване, възприето в дисертацията като процесуално, е това по чл. 99, т. 3 АПК. Поради смесения му характер, изразяващ се в наличието и на наказателен, и на административен елемент, тези два аспекта са поотделно анализирани. Изяснено е понятието „по надлежния съдебен ред“, отнасящо се до установяването на престъпното деяние. Отправено е предложение *de lege ferenda* за включване към кръга от лица, субекти на престъпление в хипотезата на разпоредбата, на свидетелите и експертите, чиито сведения, респективно, заключения също могат да повлияят на произнасянето на АО. Предложението е подкрепено с пример за такова основание в други правни системи.

Последната процесуална хипотеза, в която може да се инициира производство по възобновяване, е тази по чл. 99, т. 6 АПК. Разграничени са субективните и обективните пречки, възпрепятствали страната да участва в производството. Като „субективни“ в дисертационния труд са определени онези процесуални препятствия, възникнали поради поведението на административния орган. То се изразява в активно или пасивно поведение на решаващия орган, изразено чрез действие или бездействие, в противоречие с императивни процесуални норми. Единствено административният орган, като субект, от който зависи образуването, провеждането и приключването на производството, може да стане причина за такова възпрепятстване, ако то не е предизвикано от поведението на страната. С други думи, основанието възниква не при дезинтересиране или липса на желание на страната да участва в процеса, а при наличието на поставена пред нея субективна пречка.

Като „обективни“ са определени такива обстоятелства или състояния, които не зависят от поведението на никой от субектите в процеса, но които страната не е могла да отстрани. Разгледан е въпросът дали непреодолимата пречка трябва да се е отнасяла само за конкретната страна в конкретното производство, или последиците от нея са засягали неопределен кръг субекти – например, когато е била налице невъзможност за участие в производството поради въведена извънредна епидемична обстановка. Като елемент от фактическия състав на основанието е открито и наличието на усилия от страна на участващото в производството лице да преодолее съответната пречка, когато е било възможно, както и дали тези усилия подлежат на доказване в производството по възобновяване.

В третия параграф на Раздел III от Глава втора на дисертационния труд обект на изследване са основанията за възобновяване, попадащи и в двете групи, тъй като имат, както материални, така и процесуални аспекти. Според класификацията, възприета в изследването, това са основанията по чл. 99, т. 1 във вр. с чл. 146, т. 1 АПК, чл. 99, т. 5 АПК и чл. 99, т. 7 АПК.

Първото основание от тази група е липсата на компетентност. Мястото на това условие за законосъобразност на АА е тук поради възприетото в теорията значение на компетентността като материалноправна и процесуалноправна категория. Според авторите, споделящи това виждане, възприето и в дисертацията, в първия случай компетентността влияе върху законосъобразността на акта по същество. Вторият се наблюдава при производства, в които издаването на акта е в резултат от съгласуване на компетентност между два и повече органа. Упражняването на правомощията на някои от органите в тези производства поражда само процесуални последици. По-нататък е анализирана липсата на компетентност в тези две основни хипотези и как тя се отразява на влезлите в сила актове в материалноправен и в процесуалноправен аспект.

Специално внимание е отделено на институтите на делегирането и заместването и как незаконосъобразното им прилагане би могло да се отрази на влезлия в сила акт. Направено е разграничение между случаите, при които порокът в компетентността води до нищожност на акта, а оттам и до липса на основание за възобновяване, защото актът не е придобил изобщо формална законова сила, и хипотезите, при които порокът не е толкова съществен и би направил АА унищожаем, а след влизането му в сила – годен обект на преразглеждане в производство по чл. 99 и сл. АПК. Последното усложнение в компетентността, разгледано в параграфа, е съвместната компетентност, чието нарушаване води до нищожност на акта и неприложимост на производството по възобновяване.

Следващото основание, спадащо и към материалните, и към процесуалните, е наличието на друг влязъл в сила АА между същите страни и със същия предмет, който противоречи на преразглеждания акт. Процесуалният аспект на това основание е липсата на проверка за допустимост на искането за започване на производството по издаване на акта, каквато преценка АО е длъжен да направи по силата на служебното начало, преди да образува производството. Материалният се изразява в наличието на повече от едно волеизявление, разрешаващо същия материалноправен въпрос. В параграфа е застъпена тезата, че не е необходимо двата акта да си противоречат, за да се отмени незаконосъобразният, като са представени подробни аргументи в полза на това твърдение. По повод на основанието по чл. 99, т. 5 АПК са направени две предложения *de lege ferenda* – от една страна, в цитираната разпоредба да отпадне уточнението „който му противоречи“, а от друга – освен незаконосъобразният в чл. 103, ал. 5 АПК да се включи като подлежащ на отмяна и неправилният акт, доколкото проверката по целесъобразност влиза в правомощията на решаващия АО.

Последното основание, разгледано в този параграф, е това по чл. 99, т. 7 АПК. Основанието е характерно не само за административния процес, но и за българската правна система изобщо. То присъства също в административнонаказателния, наказателния и гражданския процес, когато става въпрос за преразглеждане на влезли в сила актове. Направена е положителна оценка на наличието му сред хипотезите за възобновяване в сравнителноправен аспект.

Това основание има, както материален, така и процесуален аспект, тъй като констатираното нарушение на Конвенцията може да се отнася и до съдържанието на акта, и до неизпълнението на процесуално задължение на административния орган в производството по издаването му. До края на параграфа е анализирана практиката на Европейския съд по правата на човека в Страсбург.

Глава трета Възобновяването по ЗАНН. Други производства по възобновяване

Раздел I. Възобновяването по чл. 70 и сл. ЗАНН

Параграф първи от Раздел I, Глава трета от дисертационния труд, разглежда приложното поле на производството по възобновяване по ЗАНН. То попада в предмета на настоящото изследване, от една страна, поради необходимостта от пълнота на сравнителния анализ между възобновяването по АПК и възобновяването по ЗАНН, а от друга – поради мащабните промени в ЗАНН, в сила от 21.12.2021 г., с който значително се разшири приложното поле на производството.

Направена е разлика между досегашните редакции на ЗАНН, в които на възобновяване са подлежали единствено производствата по издаване на влезли в сила наказателни постановления, както и решенията и прекратените от съда дела, образувани във връзка с обжалването им, и актуалния ЗАНН, който предвижда още категории актове, след чието влизане в сила може да се пререши въпросът дали е извършено административно нарушение. Споделено е преобладаващото в правната теория становище, че тези актове са правораздавателни по своя характер. За всеки от тях е направен отделен анализ относно възможността производството по издаването на акта да бъде предмет на възобновяване.

Аргументирана е неточност в законодателната формулировка относно фишовете и електронните фишове, които съгласно ЗАНН подлежат на преразглеждане. Според застъпената в дисертацията теза издаването на тези два вида актове не се предхожда от производство, което може да бъде възобновено. Отчетена е липса на прецизност в текста на чл. 70, ал. 1 ЗАНН, по-конкретно в употребения термин „проверка“. Неточността се констатира с оглед анализиранията в Глава първа разлика между понятията „контрол“, „надзор“ и „проверка“ като форми на контролна дейност в контекста на възобновяването. Направено е предложение *de lege ferenda* тази дума да се замени с думата „перазглеждане“, а текстът на ал. 1 да придобие следната редакция: „На преразглеждане по реда на тази глава подлежат влезлите в сила:“, със запазване на изчерпателното изброяване в т. 1-7.

В контекста на анализа на предупрежденията като актове, подлежащи на преразглеждане, се посочва, че употребата на думата „писмени“ е излишна, доколкото възможността за устни предупреждения към нарушителя при маловажен случай на административно нарушение отпадна в новата редакция на ЗАНН. Също в този параграф положително са оценени: изключването от приложното поле на възобновяването по ЗАНН на резолюциите с деволутивен ефект; възможността на възобновяване да подлежат и производствата по издаване на споразумения; разпространето на приложното поле на института към влезлите в сила съдебни решения, с които се налага наказание „безвъзмезден труд в полза на обществото“. Направена е разлика между влезлите в сила съдебни актове по ЗАНН и тези по АПК, като е обосновано защо едните подлежат на възобновяване, а другите – на отмяна.

Вторият параграф на Раздел I, Глава трета от дисертацията, разглежда основанията за възобновяване по чл. 70, ал. 2 ЗАНН. С цел запазване на основната тематична линия на изследването са изградени паралели между основанията по АПК и тези по ЗАНН, като са посочени основните им прилики и разлики. Така например сравнително са представени

условията за възобновяване по чл. 70, ал. 2, т. 1 ЗАНН и чл. 99, т. 4 АПК. В техния контекст е анализиран въпросът за доказателствата в административнонаказателния процес. Формулиран е изводът, че в ЗАНН няма особени правила за доказателствата и доказателствените средства и би трябвало да се приложи чл. 84 ЗАНН, който препраща за неуредените в закона въпроси към НПК. Направено е предложение *de lege ferenda*, аргументирано със съдебна практика на ВАС, за допълване на доказателствата и доказателствените искания към правните фигури, по отношение на които може да има препращане. Причината е изчерпателният характер на изброяването в коментирания разпоредба.

Следващата съпоставка, направена в параграфа, е между чл. 70, ал. 2 ЗАНН и чл. 99, т. 3 АПК. Разлики са открити в лицата, чието престъпно поведение може да стане причина за възобновяване на производството. Акцент е поставен върху липсата на необходимост деянието да е оказало влияние върху производството по ЗАНН. Друг паралел, представен тук, е между чл. 70, ал. 2, т. 3 ЗАНН и чл. 99, т. 2 АПК. Детайлно е разгледан въпросът за новост на обстоятелствата и доказателствата, както в сравнение с възобновяването на производствата по издаване на ИАА и ОАА, така и в контекста на съдебната практика.

Следващите две основания – по чл. 70, ал. 2, т. 4 и 5 ЗАНН – са анализирани заедно поради сходния им характер. Задълбочено е изследвано проявлението на принципа *'non bis in idem'* в двете хипотези, като за основа са ползвани теоретичните достижения на българската правна литература, практиката на националните съдилища и практиката на Съда по правата на човека в Страсбург. Проследени са делата пред ЕСПЧ и тълкувателните актове на ВКС, довели до актуалния вариант на двете цитирани разпоредби. Направена е положителна оценка на еволюцията в българското правоприлагане при отстояването на принципа *'non bis in idem'* и съответствието му със съвременните европейски изисквания за защита на правата на човека.

Относно основанието по чл. 70, ал. 2, т. 6 ЗАНН е направено предложение към законодателя да отпадне изискването за „съществено значение“ на установеното нарушение на ЕКПЧ за преписката или делото. Тази предпоставка за реализация на основанието е оценена като твърде рестриктивна поради високите изисквания за допустимост на жалба пред Съда в Страсбург – изчерпване на всички средства за защита на национално ниво. Въпреки че е успял да докаже тезата си в сложното производство пред Съда по правата на човека, в тежест на подателя на искането за възобновяване ще бъде да докаже и елемента „същественост“ в основанието по чл. 70, ал. 2, т. 6 ЗАНН, което според дисертационния труд е неоснователно сложно.

Условието за възобновяване по чл. 70, ал. 2, т. 7 ЗАНН е сравнено с това по чл. 99, т. 6 АПК. Даден е пример от съдебната практика за реализацията му.

Последната разгледана хипотеза на възобновяване е тази по чл. 70, ал. 2, т. 8 ЗАНН. Споделено е застъпеното в теорията разбиране за неяснота във формулировката на основанието. Предложено е тълкуване на понятията „констатации“ и „административен акт“, като са дадени примери, както с нормативни, така и с ненормативни АА, на чиято основа би могъл да е издаден преразгледаният акт. Детайлно са разгледани последиците от нищожността или унищожаемостта на основния АА. На критика е подложен текстът на нормата, от който тези изводи не стават ясни без съществено тълкуване. Предложени са два варианта за преодоляване на неяснотите – или чрез приемане на легална дефиниция за „административен акт“, споменато и в Глава втора на изложението, или чрез

конкретизация на чл. 70, ал. 2, т. 8 ЗАНН по предложен в дисертацията начин.

Третият параграф разглежда инициативата и сроковете за възобновяване, както и правомощията на решаващия орган.

Установено е несъответствие между редакцията на чл. 70 ЗАНН, според който правно-техническото средство за започване на производството е „искане“, и на чл. 84 ЗАНН, където става въпрос за „предложение“ за възобновяване. Отбелязана е необходимостта от премахване на тази непоследователност в бъдещи редакции на закона.

Относно прокурора и наблюдаващия прокурор като субекти, на които е предоставена инициатива за започване на производството, е внесено уточнението, че към датата на създаване на дисертационния труд и с оглед измененията в Конституцията със ЗИДКРБ от 22.12.2023 г. все още не е напълно ясно дали и в какъв обхват прокурорът ще запази тези свои правомощия във възобновяването. Дисертацията се концентрира върху актуалното към 31.12.2023 г. законодателство. Ето защо правомощията на прокурора и на наблюдаващия прокурор по чл. 72, ал. 1, т. 1 ЗАНН са представени с оглед на съответната действаща редакция на закона.

Положително е оценено наличието на активна процесуална легитимация на онези субекти, чиято правна сфера претърпява негативно въздействие в резултат от правораздавателния акт. Това са, от една страна, лицето, по отношение на което е издаден актът по чл. 70, ал. 1 ЗАНН, а от друга – собственикът на вещите, с които е извършено разпореждане или отнемане в полза на държавата, когато не е нарушител. Предложено е *de lege ferenda* да се ограничи възможността за преразглеждане на акта от страна на собственика на отнетите вещи само до частта, в която са засегнати правата му. В противен случай – при отмяна на целия акт по искане на собственика – нарушителят би бил неоснователно облагодетелстван. Предложено е също така да отпадне ал. 2 на чл. 72 ЗАНН, декларираща необходимостта от наличие на правен интерес, като излишна.

Относно наказващият орган като субект, оправомощен да започне възобновяване, е внесено уточнението, че инициативата му се ограничава само до хипотезите, когато актът по чл. 70, ал. 1 ЗАНН, който е издал, е отменен или изменен от съда. Така би станало ясно без необходимост от последващо тълкуване за възобновяването на кои производства може да подава искане наказващият орган и как точно се аргументира правният му интерес да упражни инициативата си.

В параграф трети от Раздел I на глава трета са разгледани и сроковете за образуване на производството, които са обособени в три групи: шестмесечни, отнасящи се по-конкретно за основанията по чл. 70, ал. 1, т. 1, 2, 4 и 8 ЗАНН; едномесечни – за основанията по чл. 70, ал. 1, т. 3 и 6 и тримесечни – за основанията по чл. 70, ал. 2, т. 7 ЗАНН. С оглед надлежното уведомяване на лицата е аргументирано предложение за увеличаване на сроковете от втората група, които също да станат шестмесечни.

Накрая са представени правомощията на решаващия съд в производството. Следвайки класификацията, възприета в изследването, за всяка хипотеза е уточнен видът извънредна контролна дейност, която съдът упражнява.

Раздел II. Възобновяването по чл. 83е ЗАНН

Предмет на изследване в първия параграф на Раздел II от Глава трета на дисертацията е приложното поле на възобновяването по чл. 83е ЗАНН. Като необходимо въведение са разгледани първо разпоредбите на чл. 83а и сл. ЗАНН, където е очертан

характерът на обективната безвиновна отговорност на юридическите лица, обогатили се от престъпна дейност. Накратко е представено редовното производство за реализация на тази отговорност. На критика е подложено разбирането, застъпено в съдебната практика, че не се изисква наличието на влязъл в сила съдебен акт, с който съответният представител на ЮЛ да е бил признат за виновен и осъден за някое от престъпленията, посочени в чл. 83а, ал. 1 от ЗАНН.

Според застъпената в труда теза това не може да оправдае паралелното развитие на наказателно производство срещу физическото лице и на такова за налагане на имуществена санкция на юридическото. Причината, посочена в дисертацията, е, че без да е установено по несъмнен начин (с влязла в сила присъда) престъпление, извършено от физическото лице, не е доказан значим елемент от фактическия състав на отговорността на юридическото лице по чл. 83а ЗАНН. Аргументът е подкрепен с цитирана практика на СЕС по преюдициално запитване на Бургаски окръжен съд. Направено е законодателно предложение за връщане на изискването за несъмнено установяване с влязла в сила присъда на престъплението, извършено от физическото лице, като необходима предпоставка за реализиране на отговорността на юридическото по чл. 83а и сл. ЗАНН.

При анализа на чл. 83е, ал. 1 ЗАНН е направен извод *per argumentum a contrario*, че ако на преразглеждане по реда на извънредния контрол подлежат влезлите в сила решения на окръжния и на апелативния съд, определенията, с които предложенията се оставят без разглеждане или с които производството се прекратява, не могат да се изменят или отменят чрез възобновяване. Това законодателно решение е разкритикувано, тъй като според становището, изразено в труда, настоящата редакция на чл. 83е, ал. 1 ЗАНН „отваря врати“ за реализацията на хипотези, при които едно незаконосъобразно (например поради приет от съдия или прокурор подкуп) определение за прекратяване на производство по налагане на имуществена санкция придобива качеството „окончателност“. Направено е предложение за добавяне на тези актове към приложното поле на възобновяването в тази хипотеза.

Вторият параграф се фокусира върху основанията за възобновяване по чл. 83е, ал. 1 ЗАНН. Част от основанията – тези по чл. 83е, ал. 1, т. 1, 2, 4 и 5 ЗАНН, не са разгледани в детайли, поради аналогичността им с вече анализирани основания по чл. 70, ал. 2, т. 1, 2, 3 и 6 ЗАНН. Като по-специфични са открити основанията по чл. 83е, ал. 1, т. 3 и 6 ЗАНН.

Третият параграф на Раздел II, Глава трета от дисертацията, се отнася за инициативата и сроковете за възобновяване, както и за правомощията на решаващия орган в производството по чл. 83е ЗАНН. В края на параграфа въвеждането на това производство в ЗАНН през 2015 г. е оценено положително, тъй като утвърждава принципа на законността, като дава още възможност за преразглеждане на незаконосъобразни съдебни решения в специални хипотези.

Раздел III. Възобновяване по чл. 14, ал. 7 ЗСПЗЗ

В последния раздел от Глава трета на дисертацията е разгледано производството по възобновяване по чл. 14, ал. 7 ЗСПЗЗ. Разделът въвежда в предмета и приложното поле на закона и запознава с основната цел на приемането му – възвръщането или признаването на собствеността върху земи, притежавани от гражданите преди образуването на трудовокооперативни земеделски стопанства или държавни земеделски стопанства (ТКЗС или ДЗС) – т.нар. реституция на одържавени земи. Уточнението е необходимо с оглед очертаване на приложното поле на производството по чл. 14, ал. 7 ЗСПЗЗ, а именно за

възобновяване на такива видове реституционни производства.

Очергани са двата основни вида ИАА, с които се признава или възстановява собственост – конститутивни и декларативни. Именно тези ИАА подлежат на преразглеждане след влизането си в сила при възобновяването по ЗСПЗЗ. Представени са основанията за възобновяване – нарушение на ЗСПЗЗ или на правилника за неговото прилагане и откриване на нови обстоятелства или нови писмени доказателства от съществено значение за постановяване на решението. За пълнота на изложението е посочено, че на второто основание може да се инициира възобновяване и по чл. 45в, ал. 9 ППЗСПЗЗ. До края на раздела са анализирани субектите, притежаващи инициатива да започнат производството, сроковете за възобновяване, компетентният орган и неговите правомощия.

Заклучение

В заключителната част на дисертационния труд в обобщен вид са формулирани общите констатации от цялото научно изследване. Резюмирани са направените в труда предложения *de lege ferenda* във връзка с проблемите, които се нуждаят от законодателно решение. Една част от тях са свързани с дребни пропуски или противоречия, чието поправяне би довело до изясняване волята на законодателя и би допринесло за осъществяването на по-правилно приложение на нормативната уредба в областта на енергетиката. Друга част от откритите проблеми поставят принципни въпроси, чието решаване е свързано с важни правни последици, излизащи извън полето на обследваната материя.

Сред по-съществените промени, които трябва да настъпят в законодателството и практиката по приложението му, могат да се открият следните.

В чл. 99 АПК се предлага създаването на нови ал. 1 и ал. 2. В първата алинея е обоснована необходимостта от стесняване и уточняване на приложното поле на възобновяването, като останат само индивидуалните и общите административни актове в писмена форма, издадени от органи на изпълнителната власт или приравнени на тях органи, чието издаване се предхожда от производство. Тези изменения се налагат с оглед разширяването на дефиницията за ИАА в АПК, в сила от 2018 г. Във втората алинея според тезата, застъпена в дисертационния труд, следва да се обособят основанията за преразглеждане чрез производството по възобновяване на окончателните актове по ал. 1.

Изменение е необходимо и в чл. 101 АПК. Настоящата му редакция не взема предвид разликата между юридическа сила и правно действие на влязъл в сила ИАА или ОАА. Според аргументираното в труда становище окончателните ИАА и ОАА имат юридическа сила по отношение на всички лица, която не е относителна. Независимо от кръга адресати на акта той придобива качествата, характерни за влизането му в юридическа сила, по отношение на всички. Правното му действие е онази юридическа категория, която може да е различна за адресатите и третите лица, от една страна, и за останалите субекти, от друга. Ето защо е добре за се предприеме прецизиране на текста на чл. 101 АПК в този смисъл.

Текстът на чл. 103, ал. 2 АПК трябва да се допълни с предложението на прокурора (който според актуалната към момента на създаването на дисертацията редакция на

разпоредбата все още може да подава такова предложение) или омбудсмана като правно-техническо средство за започване на производството по възобновяване. Тук става дума за пропуск, допуснат от законодателя в текста на разпоредбата, на който обаче е добре да се обърне внимание с оглед изчерпателност и прецизност на нормата.

Следващото предложение за изменение на законодателството, отправено в настоящия труд, е за добавяне на свидетелите и вещите лица към субектите по чл. 99, т. 3 АПК. В анализа е отчетена важността на тяхното участие в административните производства, особено когато поставеният въпрос обхваща област, изискваща специфични познания, с които административният орган не разполага. Затова евентуално извършено от тях в качеството им на участници в производството престъпно деяние следва да бъде включено сред основанията за възобновяване. Аргументът е подкрепен в изложението и чрез сравнителноправен анализ.

Относно основанието по чл. 99, т. 5 АПК законодателят също търпи критика. Едновременното действие в правния мир на два влезли в сила административни акта, издадени по същия въпрос от същия орган за същите лица, е недопустимо, независимо дали двата акта си противоречат, или не. Настоящата редакция на разпоредбата създава условия за заобикаляне на закона чрез удължаване на срокове и постигане на неправомерни резултати в отклонение от императивни административноправни норми. В дисертационния труд е предложено да отпадне изискването за противоречие по същество между двата влезли в сила акта, както и да се добави като резултат от осъществяването на основанието не само отмяна на незаконосъобразния, но и на неправилния акт.

Предложения *de lege ferenda* са отправени и по отношение на други нормативни актове, предвиждащи производства по възобновяване. По-значимите от тях са за отпадане на необходимостта от съществено значение на нарушението на ЕКПЧ за преписката или делото в основанието по чл. 70, ал. 2, т. 6 ЗАНН; за връщане на изискването за несъмненото установяване с влязла в сила присъда на престъплението, извършено от физическото лице, като необходима предпоставка за реализиране на отговорността на юридическото лице по чл. 83а и сл. ЗАНН; за предвиждане на възможност за намаляване на финансовата корекция чрез възобновяването по чл. 74 ЗУСЕФСУ и др.

При бъдещи изменения на законодателството, освен отстраняването на непълнотите в настоящата уредба, следва да се има предвид и съхранението на извънредния характер на възобновяването, и отстояването на основната му цел – спазване на законността в изпълнителната дейност. Разширяването на приложното поле на института към други закони трябва да бъде прецизно обосновано и допускано само при определени хипотези. Недостатък на настоящата нормативна уредба на възобновяването, особено в областта на административнонаказателния процес, е и реципирането на условия, основания и срокове за възобновяване от други правни отрасли, без да се отчита спецификата на изпълнителната дейност във всички нейни форми. Препоръчано е тази тенденция да се избягва занапред, като едновременно се преодолеят вече възникналите последици от установяването ѝ.

III. СПРАВКА ЗА ПО-СЪЩЕСТВЕНИТЕ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Изследван е в цялост институтът на възобновяването на производствата по издаването на индивидуални (и общи) административни актове, неговото възникване и

историческо развитие;

2. Анализирани са подробно основанията за възобновяване, като е предложена нова теоретична класификация на тези основания, в материалноправен и процесуалноправен аспект;

3. Идентифицирани са някои неточности във формулировките на законодателя, като са предложени редакции на съответните разпоредби;

4. Идентифицирани са противоречията и проблемите, които възникват в съдебната практика при тълкуването и прилагането на възобновяването като форма на извънредно упражняване на контролна дейност;

5. На база на подробния анализ на производството по възобновяване в АПК са разгледани сравнителноправно разпоредбите, уреждащи възобновяване в ЗАНН и в други нормативни актове, като са отчетени предимствата и недостатъците на всяко от производствата.

6. Направени са конкретни предложения *de lege ferenda* за промяна на нормативната уредба във връзка с идентифицираните проблеми и предложените решения за преодоляването им.

IV. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторът на дисертацията има публикувани няколко статии, свързани с темата на дисертационния труд:

1. Възобновяване на административнонаказателните производства след промените в ЗАНН от 2020 г. в: Реформата в административното наказване от 2020 г. – сборник доклади, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2021 г.;

2. Възобновяването на административните производства и принципите на административното право и административния процес, в: Сборник научни изследвания от Юбилейна международна научна конференция на тема „Развитие на съвременното право – между установените традиции и желаната бъдеща реалност“, Том 2;

3. Историческо развитие на възобновяването на административните производства и бъдещи перспективи пред този правен институт, сп. ‘De Jure’, бр. 2/2021 г.